

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ЯК ВАЖЛИВІ ЧИННИКИ ОСВОЄННЯ ПРОФЕСІЇ

УДК: 159.923.2

Гранкіна-Сазонова Наталя Валеріївна

Аспірант кафедри прикладної психології Факультету психології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, м. Харків (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0818-572X>

Анотація. У статті розглядається проблема оптимального функціонування особистості студентів-психологів. Аналізуються основні сучасні наукові підходи до проблеми благополуччя особистості. Відмічається важливість проблеми психологічного благополуччя та життєстійкості молоді як одного з найбільш уразливих шарів населення та, в той же час, основного соціального та інтелектуального потенціалу суспільства. Стверджується особлива важливість психологічного благополуччя особистості студентів-психологів для ефективної реалізації в професійній діяльності. Проведено огляд сучасних досліджень благополуччя студентів українськими та російськомовними авторами. Проведено дослідження психологічного благополуччя та життєстійкості студентів факультетів психології, лабораторної діагностики, історичного та фізико-енергетичного. В результаті порівняння показників оптимального функціонування студентів різних спеціальностей виявлено, що студенти-психологи мають значуще вищі показники психологічного благополуччя та деяких його складових, ніж студенти інших спеціальностей. В цілому, середні показники психологічного благополуччя та життєстійкості студентів відповідають середнім нормативним рівням. Спростовано ідею про те, що професію психолога обирають особи з низьким рівнем психологічного благополуччя, натомість висунуто припущення, що чинником вибору даної професії є мотивація особистісного росту та високий рівень самоприйняття.

Ключові слова: психологічне благополуччя, життєстійкість, студенти, студенти-психологи.

Постановка проблеми. В наш час, коли рівень розвитку суспільства досяг стадії, коли основні фізіологічні та соціальні потреби людини в більшості своїй задовольняються (хоча можна бачити кращі перспективи, більшість населення забезпечена їжею, житлом, отримує медичну допомогу та освіту) стає все більш очевидним, що цього недостатньо для відчут-

© Гранкіна-Сазонова Н. В.

тя людиною щастя і задоволеності життям. Це характерне не тільки для нашої країни, а й для економічно та соціально більш розвинених країн Західної Європи, США та ін. Дослідники звертають увагу на те, що відсутності хвороб ще недостатньо для здоров'я (М. Ягода), а відсутності негативних переживань недостатньо для суб'єктивного та психологічного благополуччя особистості (Б.С. Братусь, Р. Бредберн, Е. Десі, Е. Дінер К. Ріфф, М. Селігман, Р. Райян та ін.).

Складні економічні та політичні умови, в яких знаходиться сьогодні наша країна, також додають актуальності питанню психологічного благополуччя та життєстійкості особистості. Життєстійкість розуміється як комплекс установок та стратегій, які дозволяють зберігати та нарощувати позитивне функціонування в складних та кризових умовах життя.

Молодь є таким шаром населення, який, можливо, найсильніше відчуває на собі нестабільність умов життя та непевність майбутнього. В той же час, саме від того, як проходить становлення особистості цих молодих людей, які смисли та цінності вони формують, яку особистісну позицію займають, залежить подальша доля нашої держави та нашого суспільства.

Найперспективнішими в цьому плані представниками молоді є студенти. Тому важливим є дослідження психологічного благополуччя в евдемоністичному розумінні та життєстійкості студентів, а також їх передумов. Ис-

нуючі дослідження передумов психологічного благополуччя називають різні чинники в якості останніх, проте більшість згодні з тим, що важливу роль грають саме певні внутрішні якості та диспозиції особистості. Отже, допомагати людині досягти позитивного функціонування – задача, в першу чергу, професійного психолога. Припускається, що для ефектвної реалізації психологічної допомоги іншим, психолог, в свою чергу, також повинен мати високий рівень особистісного функціонування та благополуччя. Тому постає питання необхідності вивчення психологічного благополуччя студентів-психологів як майбутніх фахівців в цій сфері.

Аналіз останніх публікацій.

Проблема психологічного благополуччя прицільно досліджується в психології, починаючи з 80-х років ХХ сторіччя. Першим ввів це поняття Р. Бредберн, розуміючи під ним переживання особистістю позитивних почуттів, задоволеності життям. Його модель благополуччя засновані на превалюванні позитивного афекту над негативним [24, с. 9].

Е. Дінер продовжив цю лінію досліджень, ввівши поняття суб'єктивного благополуччя. В структуру суб'єктивного благополуччя він долучив приємний афект, неприємний афект та задоволеність життям. При цьому здобутком автора було постулювання того, що приємний та неприємний афекти не є двома полюсами однієї лінії, а представляють собою два окремих утворення [25; 26, с.223].

Підхід до благополуччя, заснований на переживанні позитивних емоцій та задоволеності життям, отримав назву гедоністичного і, як правило, благополуччя в гедоністичному ключі в науковій літературі зветься суб'єктивним слідом за Дінером.

Іншим підходом до проблеми благополуччя є евдемоністичний. Він базується на засадах гуманістично-екзистенціальної психології та розумінні повноцінного функціонування особистості як такого, яке має включати цілі та смисли, цінності особистісного росту, свободи, відповідальності, зв'язаності з іншими людьми. М. Ягода відмічала, що відчуття щастя не може бути критерієм позитивного психічного здоров'я, оскільки існують ситуації, коли таке відчуття є невідповідним та скоріше буде ознакою нездоров'я. В 50-х роках вона вперше запропонувала багатомірну модель благополуччя, яка включала в себе шість вимірів: самоприйняття, особистісний ріст, інтегрованість (здатність справлятися зі стресовими ситуаціями), автономність, точність сприйняття реальності, компетентність по відношенню до оточуючого соціального середовища (соціальна адаптація та ефективне вирішення проблем) [3, с. 71]. Одна з найвідоміших моделей психологічного благополуччя на сьогоднішній день – концепція К. Ріфф, заснована на моделі М. Ягоди, а також інших представників гуманістичної психології – Г. Олпорта, А. Маслоу, К. Роджерса, Е. Еріксона та ін. В шестифакторну модель психологічного бла-

гополуччя К. Ріфф входять такі виміри: позитивні відношення з іншими, автономія (як здатність протистояти тиску суспільства), керування оточенням (вміння організувати умови життя підходящим для себе способом), особистісний ріст, наявність цілі в житті та самоприйняття [29].

Іншою відомою моделлю благополуччя є модель самодетермінації Р. Райана та Е. Десі. Вони вважають, що в людини існує три універсальні природжені соціальні потреби – в автономії, компетентності та зв'язку (або відношення, приналежності) – від задоволення яких залежить благополуччя. Р. Райан називає теорію самодетермінації «організмичною психологією» та відмічає, що евдемоністична психологія є комплементарним до неї підходом. Автори наголошують на важливій ролі усвідомленості (анг. *mindfulness*) в саморегуляції та добробуті особистості [28].

До сих пір єдиного розуміння суб'єктивного або психологічного благополуччя в науковому середовищі не сформовано. Дослідники утворюють власні концепції, використовуючи різні поняття, які є схожими за змістом: щастя, особистісне благополуччя, задоволеність життям, психологічне здоров'я, зрілості, емоційно-особистісне благополуччя [1; 9; 13; 17]. Останнім часом можна спостерігати прагнення дослідників об'єднувати в своїх концепціях гедоністичного та евдемоністичного підходів. Так, М. Селігман, засновник позитивної психології, приходиться до ідеї, що існує три

шляхи до щастя (яке він використовує як синонім благополуччя): жити приємним життям, заради гарних емоцій та задоволень, жити добрим життям (анг. *good life*), бути зацікавленим подіями та діяльністю, та жити осмисленим життям заради добробуту інших. Перший шлях – гедоністичний, другий та третій – евідемоністичні. Автор зауважує, що евідемоністичні в довгій перспективі надають життю осмисленість [17].

З дослідників пострадянського простору, зацікавлених в проблемі благополуччя, можна виділити П. П. Фесенко та Т. Д. Шевеленкову, які розуміють психологічне благополуччя як інтегральну характеристику досягнення особистістю позитивного функціонування, задоволення життям та собою, а також переживання щастя [23.], Н. А. Батуріна, який долучає до структури суб'єктивного благополуччя афективний, афективно-когнітивний та когнітивний компоненти [1], Р. М. Шаміонов, який розглядає суб'єктивне благополуччя як інтегральний соціально-психологічний феномен і особливе значення надає ціннісно-смісловим утворенням [21], Є. Є. Бочарова, яка вважає, що суб'єктивне благополуччя включає емоційний, когнітивний та конативний компоненти [2] та ін.

Вітчизняна дослідниця О. В. Гуляєва виділяє структурні (емоційний, когнітивний та поведінковий) та функціональні (чинники психологічного благополуччя за К. Ріфф) компоненти психологічного фактору психологіч-

ного благополуччя [5].

Іншим важливим особистісним утворенням для позитивного функціонування особистості є життєстійкість – установки та диспозиції, які сприяють подоланню складних, кризових ситуацій життя з особистісним ростом як результатом такого подолання. Автор поняття, С. Мадді, вважає, що життєстійкість як особистісна характеристика є показником психічного здоров'я особистості [27]. Життєстійкість включає в себе три складові: залученість як активний інтерес до людей та власної діяльності, контроль як установка особистості на те, що вона може впливати на події свого життя та впевненість в тому, що результати залежать від власних зусиль, а також прийняття ризику (або виклику) – сприйняття складнощів не як зупиняючих чинників, а як таких, що викликають перевірити себе, стати ще кращим та сильнішим. Оскільки умови сучасного життя наповнені стресогенними чинниками, життєстійкість необхідна особистості для збереження та підвищення власного благополуччя.

Сучасні автори, які досліджують питання благополуччя, звертають увагу на значення проблеми благополуччя молоді як однієї з найбільш уразливих, з одного боку, груп населення, а з іншого – як носія інтелектуального та ціннісного потенціалу суспільства, тих людей, що будуватимуть майбутнє. Важливість звернення до проблеми благополуччя молоді відмічають С. П. Ревенко, А. С. Харченко, Н. О. Гончарова, Є. Ю. Григоренко та інші

дослідники. Дослідження психологічного благополуччя та життєстійкості українськими психологами та їх колегами пострадянського простору показують наступне.

О. Ю. Зотова зі співавторами в своєму дослідженні виявили, що суб'єктивне (гедоністичне) благополуччя молоді є пов'язаним як з оточуючими умовами життя, так і з психологічним (евдемоністичним) благополуччям, при цьому найбільший вплив мають такі евдемоністичні риси, як віра в себе, зрілість та цінність позитивних відносин з іншими [8].

Є. Ю. Григоренко відмічає, що психологічне благополуччя студентів «носить суб'єктивний характер та виражається в усвідомленні ними свого життя (цінності, смисли) та переживаннях за реалізацію цілей та свою поведінку» [4, с. 103]. Автор відмічає низький рівень цього показника у студентів 1 та 2 курсу економічного факультету.

А. С. Харченко та Н. О. Гончарова в дослідженні студентів педагогічних спеціальностей виявили, що позитивне функціонування та психологічне благополуччя пов'язані найсильніше з гуманістичною спрямованістю, а найнесприятливішою для благополуччя є егоцентричний тип спрямованості особистості [20].

О. М. Шамич виявив, що рівень психологічного благополуччя параолімпійців відвідає рівню здорових студентів та перевищує рівень студентів з інвалідністю, які не займа-

ються спортом. А рівень життєстійкості параолімпійців перевищив показники і здорових студентів, і з інвалідністю [22]. Це підтверджує значення евдемоністичних внутрішніх установок та диспозицій на позитивне функціонування особистості.

Є. С. Поліщук виявила вплив психологічного благополуччя студентів на рівень їхньої віктимності [16]. Л. Є. Тарасова відмічає його позитивний вплив на адаптацію студентів до навчання у ВНЗ [18]. В. М. Павленко та М. І. Перепелиця емпірично підтвердили зв'язок психологічного благополуччя студентів з громадянською та національною ідентичністю [15].

Ю. М. Олександров відмічає, що «розвиток провідної для цього віку учбово-професійної діяльності, становлення таких новоутворень як самосвідомість, професійна компетентність, моральна зрілість, вміння створювати та реалізовувати життєві плани також відбувається у взаємозв'язку з розбудовою системи саморегуляції, значно впливаючи і на психологічне благополуччя» [14, с. 4]. Дослідження цього автора показало, що центральними рисами психологічного благополуччя особистості студентської молоді є самоприйняття, позитивна оцінка себе й свого життя, а також що у психологічному благополуччі студентів гедоністичний аспект є більш виражений, ніж евдемоністичний [14].

Л. В. Джаббарова виділяє в структурі психологічного благополуччя студентства ви-

діляє такі компоненти: гносеологічний, мотиваційний, афективний, ціннісний та конативний. Автор відмічає, що більшість студентів мають середній та високий рівні психологічного благополуччя [6].

Окремо розглядається позитивне функціонування студентів-психологів, оскільки відмічається особлива роль цього чиннику для ефективності професійної діяльності психологів.

Л. Б. Козьміна розглядає особистість психолога як одну з найважливіших умов ефективності надання психологічної допомоги. В якості особливих вимог до особистості психолога вона називає чинники, що співпадають з факторами психологічного благополуччя К. Ріфф: самоприйняття, особистісний ріст, автономію, успішність в керуванні середовищем, позитивні відношення з іншими та наявність цілей в житті. Дослідниця відмічає, що психологічне благополуччя є показником особистісної готовності студента-психолога до професійної діяльності [10].

В дослідженнях Л. Б. Козьміної стверджується, що одним з мотивів вибору професії психолога абітурієнтами є низький рівень психологічного благополуччя та бажання підвищити його за допомогою психологічних знань та навиків. Автор також виявила, що домінуючим чинником неблагополуччя студентів-психологів є низький рівень самоприйняття. В дослідженні зафіксовано низькі показники благополуччя студентів-психологів [10; 11].

Т. П. Усиніна та А. Д. Цветнова також досліджували психологічне благополуччя студентів факультету клінічної психології та знайшли, що 55% студентів мають середній рівень ПБ, 41% – низький та 4% – високий [19].

Є. В. Тарасова відмічає, що умови праці психолога сприяють емоційному вигоранню та дистресу і що особистості психолога має бути притаманна життєздатність [18]. В. І. Лазаренко основним фактором професійної придатності психолога вважає гуманістичну спрямованість його особистості, а також визнає, що особистість психолога є основним інструментом його професійної діяльності, у зв'язку з чим важливим є рівень його психологічного благополуччя [12]. В авторському дослідженні психологічного благополуччя студентів соціологічного, психологічного, історичного та географічного факультетів зафіксовано середній на межі з високим його рівень. С. Ф. Зелінська свідчить про те, що уявлення студентів-психологів про суб'єктивне благополуччя характеризується позитивною і негативною конгруентністю, аутоідентичністю і самоцінністю [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що важливість психологічного благополуччя та життєстійкості студентів для їх позитивного функціонування та професійного становлення відзначається багатьма дослідниками. Особливо важливим це представляється для допомагаючих професій, в тому числі – для

психологів, для яких особистість виступає професійним інструментом роботи. Водночас існує припущення, що професію психолога обирають молоді люди зі зниженим рівнем психологічного благополуччя, що може негативно відобразитися на освоєнні професії. Для перевірки цього припущення нами було проведено емпіричне дослідження психологічного благополуччя та життєстійкості як показників оптимального функціонування особистості студентів-психологів, а також студентів інших спеціальностей для порівняння їх показників. Крім того, показники психологічного благополуччя та життєстійкості студентів-психологів в дослідженнях різних авторів відрізняються: від низького рівню до середнього на межі з високим, у зв'язку з чим нам здається важливим провести додаткове дослідження цього питання.

Мета та задачі.

Метою даної роботи є дослідження особливостей показників оптимального функціонування (психологічного благополуччя та життєстійкості) студентів-психологів. У зв'язку з цим перед нами постають наступні задачі:

- провести дослідження психологічного благополуччя та життєстійкості студентів-психологів, а також студентів інших спеціальностей;
- порівняти показники психологічного благополуччя та життєстійкості студентів різних фахів між собою;
- порівняти показники психологічного

благополуччя та життєстійкості студентів-психологів із показниками студентів «не психологів».

Основний текст

Для дослідження рівнів психологічного благополуччя та життєстійкості студентів були використані Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф та Тест життєстійкості С. Мадді. Порівняння показників різних груп було проведено методом множинного порівняння Краскала-Уолліса та методом Манна-Уїтні.

В дослідженні приймали участь студенти різних професійних напрямків: факультету психології (99), історичного факультету (33), фізики-енергетичного факультету (32) та факультету лабораторної діагностики (52). Питання, що постає перед нами в цьому ракурсі – чи існує різниця в показниках позитивного функціонування у студентів-психологів в порівнянні з представниками інших професій та, якщо так, чим це може бути обумовлене.

Тестування проводилося в групах. Було виділено чотири групи досліджуваних: психологи (студенти факультету психології), фізики (студенти фізико-енергетичного факультету), історики (студенти історичного факультету) та медики (студенти факультету лабораторної діагностики).

Показники загальної статистики (середнє значення та стандартне відхилення) для всіх груп представлено в Табл. 1. А спів-

відношення показників у групах різної професійної спрямованості представлені на Рис. 1-4. Існують тенденції до покращення показників у всіх групах, проте вони не завжди є статистично значущими. Найкраще у всіх групах попадають в діапазон середнього рівню, крім середнього показника

Таблиця 1.

Середні значення та стандартне відхилення показників позитивного функціонування в групах різних спеціальностей

Група	Фізики (N=32)		Медики (N=52)		Історики (N=33)		Психологи (N=99)	
	Сер.	Ст. відх	Сер.	Ст. відх	Сер.	Ст. відх	Сер.	Ст. відх
Життєстійкість	42,13	11,71	42,83	14,13	41,94	12,17	44,07	11,02
Залученість	17,34	5,78	18,81	6,69	18,15	6,15	18,08	5,06
Контроль	14,66	3,64	14,04	4,85	14,21	4,48	14,44	4,12
Готовність до ризику	10,13	3,35	9,98	3,52	9,58	3,61	10,8	3,13
Психологічне благополуччя	349,8	39,77	346,23	47,65	345,91	44,39	366,4	40,89
Позитивні відношення з іншими	55,22	10,49	58,25	10,24	59,00	11,10	60,8	9,5
Автономія	57,91	7,49	54,38	10,59	56,42	8,82	57,78	9,08
Керування оточенням	55,81	7,62	55,72	7,46	55,30	10,09	56,5	9,37
Особистісний ріст	63,53	8,73	61,02	8,29	62,30	11,17	67,8	7,75
Цілі в житті	59,56	10,52	60,57	9,85	61,18	10,02	63,9	9,9
Самоприйняття	57,78	9,45	56,30	10,86	51,70	10,60	59,60	10,6

Примітки: Курсивом позначено показники, що відповідають низькому рівню за шкалою.

Згідно даних таблиці, представники всіх досліджуваних груп мають в цілому середні (згідно нормативних) показники життєстійкості. Тільки група фізиків в середньому має низький рівень за шкалою «Залученості». Так само всі показники психологічного благопо-

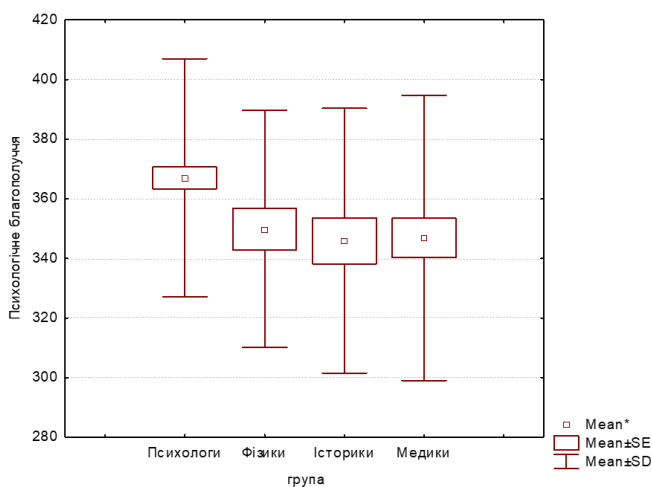
фізиків по шкалі «Позитивні відношення з іншими», який відповідає низькому рівню.

Для перевірки зв'язку професійної спрямованості з показниками позитивного функціонування було проведено порівняльний аналіз отриманих даних у групах за напрямками нав-

чання. Множинний порівняльний аналіз був проведений методом Краскала-Уоліса.

Груповий порівняльний аналіз показників психологічного благополуччя та життєстійкості показав, що існують значущі відмінності в групах по показникам психологічного благополуччя ($p=0,04$), особистісного росту ($p<0,0001$) та самоприйняття ($p=0,004$). Крім того, є різниця між групами в показниках за шкалою «Позитивні відношення з іншими» при рівні $p=0,09$. В показниках життєстійкості за даними множинного порівняння різниці виявлено не було.

Як ми бачимо на Рис. 1, група психологів демонструє помітно вищий за показники інших трьох груп рівень психологічного бла-



Примітки: * тут і далі Mean – середнє арифметичне, SE – стандартна помилка, SD – стандартне відхилення

Рис. 1. Середні показники психологічного благополуччя в групах різних професійних спрямованостей.

гополуччя.

В групах медиків та істориків ці показ-

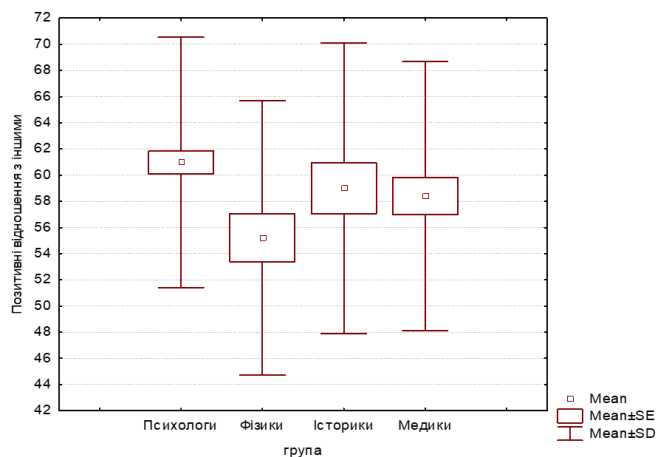


Рис. 2. Середні показники за шкалою «Позитивні відношення з іншими» в групах різних професійних спрямованостей.

ники мають приблизно однаковий рівень, в групі фізиків – дещо вищий за рівень медиків та істориків.

На Рис. 2 ми бачимо, що показники за шкалою «Позитивні відношення з іншими» мають найвищий рівень в групі психологів, нижчий в групі істориків, далі – у медиків, та найнижчий – в групі фізиків. Ми маємо врахувати, що рівень p для відмінностей по цих групах є прикордонним, і якщо судити суворо, то цю різницю можна вважати незначимою. Проте розподіл даних скоріше підтверджує тенденцію, яка присутня в інших випадках: рівень розвитку цього чинника психологічного благополуччя у психологів вищий, як і в інших випадках. Тому ці результати представлені в даній роботі.

Нам здається, що вміння формувати й підтримувати добрі відношення з іншими людьми, або внутрішня спрямованість особистості на них, є важливою для професії психо-

лога, яка передбачає безпосередню працю з людьми. В той же час фізики, які більш орієнтовані в роботі на розв'язання практичних та теоретичних задач, що не пов'язані з безпосередніми соціальними взаємодіями, а скоріш направлені на об'єкти оточуючого світу, мають менший рівень позитивних відношень з іншими. Але, на нашу думку, неможна відкинути це як малозначимий для людей даної професії чинник, оскільки позитивні соціальні відношення мають значення для загального психологічного благополуччя особистості та позитивного функціонування в цілому. Проте, що саме цей показник може знижувати загальне психологічне благополуччя фізиків сві-

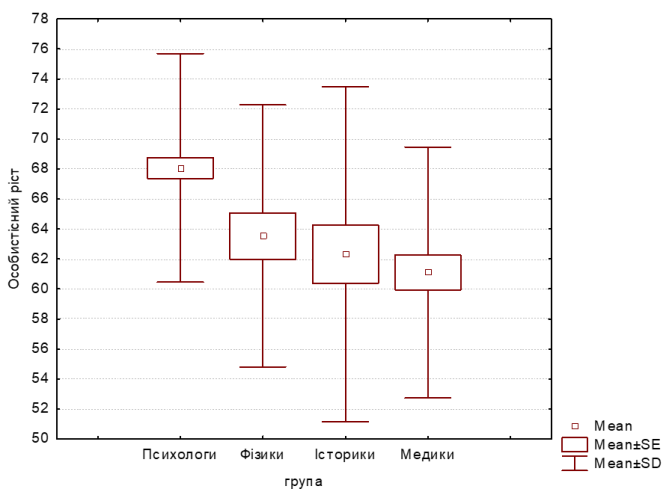


Рис. 3. Середні показники за шкалою «Особистісний ріст» в групах різних професійних спрямованостей.

дчить і той факт, що в інших випадках наявності різниці між групами фізики займають друге після психологів місце (Рис. 1, 3 та 4).

На Рис. 3 ми бачимо, що психологи мають найвищий рівень показників за шкалою

«Особистісний ріст», друге місце займають фізики, далі – історики. Найнижчий рівень належить групі медиків. Ми наочно бачимо, що психологи значно відрізняються за рівнем особистісного росту від інших груп, що підтверджується і р-рівнем ($p \leq 0,0001$).

Ми вважаємо, що цей показник є характерним та навіть необхідним для професії психолога, оскільки особистість та її розвиток є певною особливою цінністю в рамках психології. В професію психолога люди часто приходять за власним розвитком, багато концепцій, теорій, технік розроблено психологами заради досягнення особистісного росту. І звичайно, лише людина, що працює над своєю особистістю, може сприяти особистісному росту інших.

Найнижчі показники у медиків теоретично можна пояснити зосередженістю студентів даної професії в першу чергу на питаннях самопочуття та фізичного здоров'я людини, які для медицини найчастіше є пріоритетними. При цьому питання внутрішнього благополуччя особистості, її розвитку може відступати в очах медиків на другий план і не отримувати достатньої уваги в тому числі по відношенню до самого себе.

Отже, можна стверджувати, що психологи відрізняються від представників інших спеціальностей значним прагненням до особистісного розвитку, який є необхідною складовою даної професії, адже для реалізації професійних задач допомоги іншим людям у подоланні

внутрішніх особистісних криз та підтримки у складних життєвих ситуаціях спеціаліст сам повинен бути певного роду опорою та орієнтиром. Запрошуючи інших до позитивного функціонування, особистості необхідно самій мати певні досягнення в цьому питанні.

Щодо самоприйняття, яке також є достовірно різним у групах різних професійних спрямованостей, то ми бачимо (Рис. 4), що в групі психологів знов відмічається найвищий рівень показників за даною шкалою. Трохи нижчий рівень спостерігаємо в групі фізиків, ще нижче – у медиків, та найнижчий, із значною різницею – в групі істориків.

Самоприйняття як усвідомлення всіх своїх рис, емоцій, потреб та інших особливостей і добре ставлення до себе, не зважаючи на те, наскільки соціально одобряними є ці

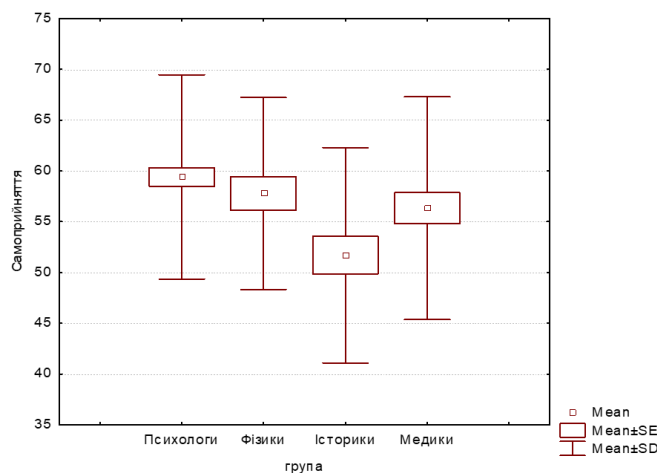


Рис. 4. Середні показники за шкалою «Самоприйняття» в групах різних професійних спрямованостей.

ризи – необхідна складова психологічного благополуччя. Адже неможна говорити про

благополуччя особистості, яка погано відноситься до самої себе або не помічає своїх небажаних для себе рис (оскільки це перешкоджає розвитку – «нема чого розвивати»). Крім того, людина, яка доброзичливо приймає себе в усіх своїх проявах, здатна приймати й інших без оцінювання, що необхідно для роботи психолога. Можна впевнено говорити про те, що робота психолога передбачає високий рівень прийняття тих людей, з якими він працює незалежно від рівня їх особистісного розвитку, здібностей та інших індивідуальних особливостей. Тому цю рису також можна віднести до важливих професійних вимог до особистості психолога.

Таким чином, ми в цілому можемо спостерігати вищий рівень психологічного благополуччя та деяких його складових в групі психологів в порівнянні з іншими групами. Щоб перевірити цей результат множинного порівняння груп, ми розділили всю вибірку на дві групи: одну з них склали всі психологи, що прийняли участь у дослідженні, іншу – всі інші учасники. Таким чином, ми маємо можливість перевірити значимість різниці за умови порівняння двох майже рівних за кількістю груп (99 психологів та 117 «не психологів»), а також звуживши відмінності груп: від різноспрямованих інтересів та спеціалізацій в одну площину: причетності до професії психолога.

В Табл. 2 представлено розподіл показників психологічного благополуччя та життєстійкості студентів-психологів та студентів

інших спеціальностей відповідно до нормативних значень відповідних тестів.

Як можна побачити з таблиці, серед сту-

дентів-психологів більша частка, ніж серед студентів інших спеціальностей мають середній та високий рівні психологічного благополуччя та його компонентів. Особливо виділяються загальний показник психологічного благополуччя, а також показники за шкалами «Позитивні відношення з іншими», «Особистісний ріст», «Цілі в житті» та «Самоприйняття». Відмітимо, що наші дані відрізняються від показників, які отримала Козьміна у дослідженні. Розподіл рівнів психологічного благополуччя в її дослідженні був

близький до розподілу в нашому дослідженні по всіх студентах разом, тобто середньому, не враховуючи спеціальність [10].

Таблиця 2.

Розподіл показників психологічного благополуччя та життєстійкості студентів-психологів та студентів інших спеціальностей відповідно до нормативних значень (у відсотках)

Група	Психологи (N=99)			Інші спеціальності (N=117)		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Психологічне благополуччя	24,24%	56,56%	19,2%	43,6%	46,1%	10,3%
Позитивні відношення з іншими	32,3%	57,6%	10,1%	47%	43,6%	9,4%
Автономія	22,2%	56,6%	21,2%	27,4%	53,8%	18,8%
Керування оточенням	25,25%	60,6%	14,15%	28,2%	60,7%	11,1%
Особистісний ріст	10,1%	53,5%	36,4%	33,3%	52,2%	14,5%
Цілі в житті	19,2%	61,6%	19,2%	28,2%	60,7%	11,1%
Самоприйняття	23,2%	61,6%	15,2%	33,3%	59,9%	6,8%
Життєстійкість	33,3%	61,6%	5,1%	41%	53%	6%
Залученість	40,4%	55,6%	4%	41%	48,7%	10,3%
Контроль	31,3%	64,3%	4,4%	29%	65%	6%
Прийняття ризику	25,25%	61,6%	13,15%	31,6%	59,9%	8,55%

дентів-психологів більша частка, ніж серед студентів інших спеціальностей мають середній та високий рівні психологічного благополуччя та його компонентів. Особливо виділяються загальний показник психологічного благополуччя, а також показники за шкалами «Позитивні відношення з іншими», «Особистісний ріст», «Цілі в житті» та «Самоприйняття». Відмітимо, що наші дані відрізняються від показників, які отримала Козьміна у дослідженні. Розподіл рівнів психологічного благополуччя в її дослідженні був

близький до розподілу в нашому дослідженні по всіх студентах разом, тобто середньому, не враховуючи спеціальність [10]. Для перевірки достовірності відмінностей, було проведено порівняння показників позитивного функціонування цих двох груп методом Манна-Уїтні. Воно підтвердило наявність значущої різниці в показниках психологічного благополуччя та деяких його складових, а також за шкалою життєстійкості «Готовність до ризику» між психологами та представниками інших професій. При цьому рівень показників психологів за всіма вказаними змінними вищий за показники групи інших спеціалістів.

Результати порівняння представлені в Табл. 3.

Наочне порівняння середніх показників оптимального функціонування особистості, в яких виявлено значущі відмінності в групах психологів та інших спеціальностей, представлено на Рис. 5.

вищити не підтверджується. Навпаки, студенти-психологи демонструють вищі рівні позитивного функціонування особистості.

Спираючись на дані даного дослідження, можна стверджувати, що скоріше професію психолога обирають особистості з високою мотивацією особистісного росту, високим са-

Таблиця 3.

Значимі відмінності у показниках позитивного функціонування між психологами та іншими респондентами

Показник	Рівень p за методом Манна-Уїтні
Психологічне благополуччя	0,0016
Позитивні відношення з іншими	0,0162
Особистісний ріст	0,0000001
Цілі в житті	0,0115
Самоприйняття	0,0042
Готовність до ризику	0,029

Таким чином, психологи у порівнянні з представниками інших професій в цілому демонструють вищий рівень психологічного благополуччя. Особливо значуще відрізняються показники «Психологічне благополуччя», «Особистісний ріст» та «Самоприйняття». Середні показники психологічного благополуччя та життєстійкості студентів всіх спеціальностей відповідають середнім нормативним значенням.

На підставі проведеного дослідження ми можемо зробити висновок, що припущення про те, що професію психолога обирають особистості з низьким рівнем психологічного благополуччя в надії знайти засоби його під-

моприйняттям (яке є основою для високого рівню прийняття інших людей, що необхідно для ефективної професійної діяльності особи-

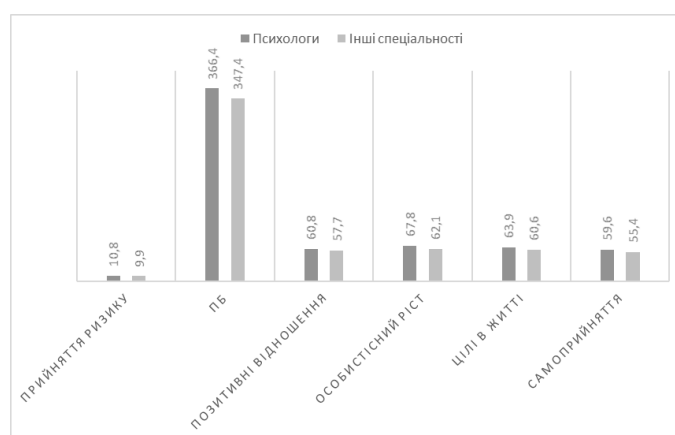


Рис. 5. Порівняння середніх показників позитивного функціонування, за якими наявні значущі відмінності між групами психологів та інших спеціалістів.

стості), позитивними відношеннями з іншими людьми та такі, що мають цілі в житті, що сприяє більш усвідомленому вибору професії.

Перспективи. Враховуючи, що в дослідженні приймали участь студенти-психологи різних років навчання – 1, 4 та 5, - можна припустити, що ці якості розвиваються у психологів в ході освоєння професії, оскільки є важливими для успішної професійної діяльності. Або ці якості є передумовами вибору людиною професії психолога, оскільки присутній високий рівень особистісного росту, самоприйняття, то ми можемо припускати зацікавленість в подальшому особистісному рості, якому сприяє професія психолога. Дослідження цього питання є перспективним в майбутньому.

Перелік використаних джерел:

1. Батурин Н. А., Башкатов С. А., Гафарова Н. В. (2013) Теоретическая модель личностного благополучия. Вестник ЮУрГУ. Серия «Психология». Т. 6. (4). 4-13
2. Бочарова Е. Е. (2008). К вопросу о внутренних детерминантах субъективного благополучия личности. Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского, (10), 226-231. КиберЛенинка: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-vnutrennih-determinantah-subektivnogo-blagopoluchiya-lichnosti>
3. Водяха С. Н. (2013) Предикторы психологического благополучия студентов. Педагогическое образование в России, (1), с.70-74
4. Григоренко Е. Ю. (2009) Психологическое благополучие студентов и определяющие его факторы. Проблемы развития территории, 2 (48). 98-105

5. Гуляева О. В. (2016) До проблеми структурного аналізу поняття «психологічного благополуччя». Вісник Харківського національного університету. Серія «Психологія» (59). 15-20
6. Джаббарова Л. В. (2018) Дослідження структури психологічного благополуччя студентської молоді. Теорія і практика сучасної психології, 1. 10-15
7. Зелинська С. Ф. (2011) Суб'єктивне уявлення про психологічне благополуччя студентів-психологів. http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2011/NiO_9_2011
8. Зотова Ольга Юрьевна, Рикель Александр Маркович, & Туниянц Анна Александровна (2017). Ситуационные и личностные факторы субъективного благополучия студентов. Вестник РГГУ. Серия «Психология. Педагогика. Образование», (4 (10)), 118-136.
9. Караетян Лариса В. (2017). Психологические корреляты эмоционально-личностного благополучия. Вестник Кемеровского государственного университета, (4 (72)), 132-140.
10. Козьмина Л. Б. Динамика психологического благополучия личности студентов-психологов: дис. ... канд.психол.н. Иркутск, 2014. – 174с.
11. Козьмина Л. Б. (2013) Самоотношение и самооценка как предикторы психологического благополучия личности студентов-психологов. Историческая и социально-образовательная мысль. 2013. № 1 (17). 193-197
12. Лазаренко В. І. Почуття психологічного благополуччя як передумова успішної професійної діяльності майбутніх практичних психологів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/lazarenko.pdf.
13. Манукян В. Р., Трошихина Е. Г. Современные психологические концепции благополучия и зрелости личности: области сходства и различий / Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология – 2016. – Вып.2 (26) – с. 77-85. doi: 10.17072/2078-7898/2016-2-77-85
14. Александров Ю. М. Саморегуляція як чинник психологічного благополуччя студентської молоді : автореф.

- дис. ...канд.психол.н. Харків, 2010 – 23с.
15. *Павленко В. М.*, Перепелиця М. І. (2016) Взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціальної ідентичності у студентів. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія», 61, 29-32
16. *Полищук Е. С.* (2016) Психологическое благополучие студенческой молодежи с разным уровнем ролевой виктимности [Электронный ресурс]. Психологическая наука и образование psyedu.ru. 2016. Том 8. № 1. С. 35–44. doi: 10.17759/psyedu.2016080104
17. *Селигман М. Э. П.* Новая позитивная психология: научный на счастье и смысл жизни – М. Издательство «София» - 2006 – 368с.
18. *Тарасова Л. Е.* (2014) Психологическое благополучие студентов на этапе адаптации. Изв. Саратов. ун-та. Нов. сер. Сер. Акмеология образования. Психология развития. 2014. Т. 3, вып. 4(12) с. 358-362
19. *Усынина Т. П.*, Цветнова А. Д. (2017) Психологическое благополучие студентов и факторы его определяющие. Вестник Совета молодых учёных и специалистов Челябинской области №1 (16) Т. 2. 122-124
20. *Харченко А. С.*, Гончарова Н.О. (2017) Особливості психологічного благополуччя студентів із різним типом спрямованості. Психологія і особистість. № 2 (12). 186-194
21. *Шамионов Р. М.* (2006). Субъективное благополучие и ценностно-смысловые образования личности в профессиональной сфере. Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Философия. Психология. Педагогика, 6 (1-2), 104-109. Кибер Ленинка: <https://cyberleninka.ru/article/n/subektivnoe-blagopoluchie-i-tsennostno-smyslovyie-obrazovaniya-lichnosti-v-professionalnoy-sfere>
22. *Шамич О. М.* Порівняльний аналіз розвитку актуальних особистісних якостей у паралімпійців та студентів. <http://psytir.org.ua>
23. *Шевеленкова Т. Д.*, Фесенко П.П. (2005) Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследований). Психологическая диагностика. – 2005. – №3. – С. 95-123.
24. *Bradburn N.* (1969). The structure of psychological well-being. Chicago: Aldine.
25. *Diener Ed.* Subjective Well-Being (1984). Psychological Bulletin, Vol. 95, No. 3, 1984. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2162125>
26. *Dodge R.*, Daly, A., Huyton, J., & Sanders, L. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222-235. doi:10.5502/ijw.v2i3.4
27. *Maddi S. R.* The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorising, Research and Practice (2002) – Consulting Psychology Journal: Practice and Research – Vol.54 – No3 – p.175-185. DOI:10.1037//1061-4087.54.3.175
28. *Ryan R.M.*, *Deci E.L.* On happiness and human potentials: A review of Ryresearch on hedonic and eudaimonic well-being//Annual Review Psychology. – 2001. – № 52. – P. 141–166.
29. *Ryff C. D.*, *Keyes C. L. M.* The Structure of Psychological Well-Being Revisited. Journal of Personality and Social Psychology 1995. Vol. 69. No. 4. P. 719-727

References (Transliteration):

1. *Baturin N. A.*, *Bashkatov S. A.*, *Gafarova N. V.* (2013) Teoreticheskaya model lichnostnogo blagopoluchiya. Vestnik YuUrGU. Seriya «Psihologiya». Т. 6. (4). 4-13
2. *Bocharova E. E.* (2008). K voprosu o vnutrennih determinantah sub'ektivnogo blagopoluchiya lichnosti. Izvestiya Penzenskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. V.G. Belinskogo, (10), 226-231., Elektronnyi resurs: - Kiber Leninka Regim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-vnutrennih-determinantah-subektivnogo-blagopoluchiya-lichnosti>
3. *Vodyaha S. N.* (2013) Prediktoryi psihologicheskogo blagopoluchiya studentov. pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii, (1), s.70-74.
4. *Grigorenko E. Yu.* (2009) Psihologicheskoe blagopoluchie studentov i opredelyayuschie ego faktoryi. Problemy razvitiya territorii, 2 (48). 98-105
5. *Gulyaeva O. V.* (2016) Do problemi strukturnogo anallzu

- ponyattya «psihologichnogo blagopoluchchya». Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu. Seriya «Psihologiya» (59). 15-20
6. *Dzhabbarova L. V.* (2018) Doslidzhennya strukturi psihologichnogo blagopoluchchya studentskoyi molodi. Teoriya i praktika suchasnoyi psihologii, 1. 10-15
7. *Zelinska S. F.* (2011) Sub'ektivne uyavlennya pro psihologichne blagopoluchchya studentiv-psihologiv. http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2011/NiO_9_2011
8. *Zotova Olga Yurevna, Rikel Aleksandr Markovich, & Tuniyants Anna Aleksandrovna* (2017). Situatsionnye i lichnostnyie faktoryi subiektivnogo blagopoluchchiya studentov. Vestnik RGGU. Seriya «Psihologiya. Pedagogika. Obrazovanie», (4 (10)), 118-136.
9. *Karapetyan Larisa V.* (2017). Psihologicheskie korrelyatyie emotsionalno-lichnostnogo blagopoluchchiya. Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta, (4 (72)), 132-140.
10. *Kozmina L. B.* Dinamika psihologicheskogo blagopoluchchiya lichnosti studentov-psihologov: dis. ...kand.psihol.n. Irkutsk, 2014. – 174s.
11. *Kozmina L. B.* (2013) Samootnoshenie i samootsenka kak prediktoryi psihologicheskogo blagopoluchchiya lichnosti studentov-psihologov. Istoricheskaya i sotsialno-obrazovatel'naya mysl. 2013. # 1 (17). 193-197
12. *Lazarenko V. I.* Pochuttya psihologichnogo blagopoluchchya yak peredumova usplishnoyi profesynoyi dlyalnosti maybutnih praktichnih psihologiv [Elektronnyy resurs] - http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/lazarenko.pdf
13. *Manukyan V. R., Troshihina E. G.* Sovremennyye psihologicheskie kontseptsii blagopoluchchiya i zrelosti lichnosti: oblasti shodstva i razlichiy / Vestnik Permskogo universiteta. Filosofiya. Psihologiya. Sotsiologiya – 2016. – Vyip.2 (26) – s. 77-85. doi: 10.17072/2078-7898/2016-2-77-85
14. *Oleksandrov Yu. M.* Samoregulyatsiya yak chinnik psihologichnogo blagopoluchchya studentskoyi molodi: avtoref. dis. ...kand.psihol.n. Harkiv, 2010 – 23s.
15. *Pavlenko V. M., Perepelitsya M. I.* (2016) Vzaemozv'yazok psihologichnogo blagopoluchchya ta sotsialnoyi Identichnosti u studentiv. Visnik Harkivskogo natsionalnogo universitetu Imeni V. N. Karazina. Seriya «Psihologiya», 61. 29-32
16. *Polischuk E. S.* (2016) Psihologicheskoe blagopoluchhie studencheskoy molodezhi s raznyim urovnem rolevoy viktymnosti [Elektronnyy resurs]. Psihologicheskaya nauka i obrazovanie psyedu.ru. 2016. Tom 8. # 1. С. 35–44. doi: 10.17759/psyedu.2016080104
17. *Seligman M. E. P.* Novaya pozitivnaya psihologiya: nauchnyy na schaste i smysl zhizni – M. Izdatelstvo «Sofiya» - 2006 – 368s.
18. *Tarasova L. E.* (2014) Psihologicheskoe blagopoluchhie studentov na etape adaptatsii. Izv. Sarat. un-ta. Nov. ser. Ser. Akmeologiya obrazovaniya. Psihologiya razvitiya. 2014. T. 3, vyip. 4(12) s. 358-362
19. *Usyinina T. P., Tsvetnova A. D.* (2017) Psihologicheskoe blagopoluchhie studentov i faktoryi ego opredelyayushchie. Vestnik Soveta molodyih uchYonyih i spetsialistov Chelyabinskoy oblasti #1 (16) T. 2. 122-124
20. *Harchenko A. S., Goncharova N.O.* (2017) Osoblivosti psihologichnogo blagopoluchchya studentiv Iz rIznim tipom spryamovanosti. Psihologiya i osobistIst. # 2 (12). 186-194
21. *Shamionov R. M.* (2006). Sub'ektivnoe blagopoluchhie i tsennostno-smyslovyye obrazovaniya lichnosti v professionalnoy sfere. Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika, 6 (1-2), 104-109. KiberLeninka: <https://cyberleninka.ru/article/n/subektivnoe-blagopoluchhie-i-tsennostno-smyslovye-obrazovaniya-lichnosti-v-professionalnoy-sfere>
22. *Shamich O. M.* PorIvnyalnyi anallz rozvitku aktualnih osobistIstnih yakostey u parallImplytsIv ta studentiv. <http://psytir.org.ua>
23. *Shevelenkova T. D., Fesenko P.P.* (2005) Psihologicheskoe blagopoluchhie lichnosti (obzor osnovnyih kontseptsiy i metodika issledovaniy). Psihologicheskaya diagnostika. – 2005. – #3. – S. 95-123.
24. *Bradburn, N.* (1969). The structure of psychological

well-being. Chicago: Aldine.

25. Diener Ed, Subjective Well-Being (1984). Psychological Bulletin, Vol. 95, No. 3, 1984. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2162125>

26. Dodge, R., Daly, A., Huyton, J., & Sanders, L. (2012). The challenge of defining wellbeing. International Journal of Wellbeing, 2(3), 222-235. doi:10.5502/ijw.v2i3.4

27. Maddi S. R. The Story of Hardiness: Twenty Years of Theorising, Research and Practice (2002) – Consulting Psychology Journal: Practice and Research – Vol.54 – No3 – p.175-185. DOI:10.1037//1061-4087.54.3.175

28. Ryan R.M., Deci E.L. On happiness and human potentials: A review of Ryresearch on hedonic and eudaimonic well-being//Annual Review Psychology. – 2001. – № 52. – P. 141–166.

29. Ryff C. D., Keyes C. L. M. The Structure of Psychological Well-Being Revisited. Journal of Personality and Social Psychology 1995. Vol. 69. No. 4. P. 719-727

30.

Grankina-Sazonova Natalia

Postgraduate student of the Department of Applied Psychology of Psychological faculty of V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv (Ukraine)

THE PSYCHOLOGY STUDENTS' PSYCHOLOGICAL WELLBEING AND HARDINESS

ABSTRACT

The study is devoted to the problem of optimal functioning of the psychology students. It is known nowadays that the high level of social development is not enough for subjective wellbeing of the individual person. The economic, political and social crisis in modern Ukraine make people feel unsafe, unstable and unsure about the future. One of the most undefended part of the population is youth, as far as they are at the stage of per-

sonality and professional becoming. At the same time youth (especially students) is the society's important intellectual and social potential. So, the students' wellbeing and hardiness is an actual and important issue of the psychology.

The psychology students' wellbeing presents to be a problem of special importance as far as the own personality of a psychologist is regarded by researchers to be a professional instrument for him. So, the psychological wellbeing and hardiness are required for psychology students for effective mastering the profession. At the same time, there exist an opinion that young people with low psychological wellbeing use to choose the specialty of psychologist, because they hope to resolve their own problems in that way (Kozmina). And some researches show that many of psychology students have low levels of psychological wellbeing (Kozmina, Usynina).

The goal of the paper is to examine the psychological wellbeing and hardiness indexes of the psychology students and to compare it with the indexes of the students of other specialties.

The wellbeing is understood in eudemonic approach after C. Ryff as the complex of six dimensions: positive relationships with other people, autonomy, personal growth, self-acceptance, management of environment, goals in life. The model is based on the humanistic and existential approaches to the positive functioning of the personality (G. Allport, A.Maslow, C. Rogers, M. Yahoda et al.). The concept of hardiness is developed by S. Maddi and is understood as a pattern

of personality's dispositions which help to stand to difficulties of life and to accept them as a way for self-development. Hardiness includes three dimensions: commitment, control and challenge.

The students of psychology, history, physics-energetics and laboratory diagnostics faculties took part in the research. The C. Ryff's Psychological Well-being Scale and S. Maddi's Hardiness Survey Test were used. The middle indexes of the psychological wellbeing and hardiness of the students correspond to the moderate levels. The comparison of the groups with the Kruskal-Wallis and Mann-Whitney methods showed that psychology students have significantly higher levels of general psychological wellbeing, personal growth, self-acceptance, positive relationships with other people, goals in life and challenge, than students of other specialties do.

The conclusion is made that the young people mostly choose the profession of the psychologist not because of low personal functioning, but due to the high motivation of personal growth and high self-acceptance and interest for other people. The further studies if the dynamics of the wellbeing during the study is needed to confirm this conclusion.

Key words: psychological wellbeing, hardiness, students, psychology students.

Гранкина-Сазонова Наталья Валерьевна

Аспирант кафедры прикладной психологии факультета психологии Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина, г. Харьков (Украина)

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ И ЖИЗНЕСТОЙКОСТЬ СТУДЕНТОВ-ПСИХОЛОГОВ

Аннотация. Данное исследование связано с проблемой оптимального функционирования личности студентов-психологов. На сегодняшний день известно, что высокого уровня социального развития и обеспечения еще недостаточно для субъективного ощущения благополучия отдельным человеком. Экономический, политический и социальный кризис в современной Украине вызывает у людей чувство небезопасности, нестабильности и неуверенности в будущем. Одним из наименее защищенных слоев населения являются молодые люди, поскольку они находятся на этапе активного личностного и профессионального становления. В то же время, молодежь (особенно студенты) – это важнейший интеллектуальный и социальный потенциал общества. Таким образом, психологическое благополучие и жизнестойкость студентов – это важная и актуальная проблема психологии.

Особенно важной является проблема психологического благополучия студентов-психологов, поскольку личность психолога рассматривается исследователями как особый профессиональный инструмент работы. Та-

ким образом, психологическое благополучие и жизнестойкость необходимы студентам-психологам для эффективного освоения профессии и дальнейшего профессионального становления. В то же время, существует мнение, что профессию психолога часто выбирают молодые люди с низким уровнем психологического благополучия в надежде решить свои проблемы (Козьмина). И некоторые исследователи сообщают о низком уровне психологического благополучия у студентов-психологов (Козьмина, Усынина).

Целью данной статьи является изучение показателей психологического благополучия и жизнестойкости студентов-психологов и сравнение их с показателями студентов других специальностей.

Психологическое благополучие понимается в экзистенциальном ключе вслед за К.Рифф как комплекс диспозиций личности, которые включают в себя: позитивные отношения с другими людьми, автономию, стремление к личностному росту, самопринятие, управление окружением, цели в жизни. Эта модель основана на гуманистическом и экзистенциальном подходе к личности в психологии (А. Маслоу, Г.Олпорт, К. Роджерс, М. Ягода и др.). Понятие жизнестойкости принадлежит С. Мадди и понимается как паттерн личностных диспозиций и установок, которые позволяют личности преодолевать трудности и стрессы с пользой для собственного личностного развития. Жизнестойкость включает

в себя вовлеченность, контроль и принятие риска.

В исследовании приняли участие студенты факультета психологии, лабораторной диагностики, исторического и физико-энергетического. Для изучения показателей психологического благополучия и жизнестойкости были использованы Шкала психологического благополучия К. Рифф и Тест жизнестойкости С. Мадди. Средние показатели психологического благополучия и жизнестойкости студентов всех групп соответствуют средним нормативным уровням. Сравнение показателей групп методами Краскала-Уоллиса (множественное сравнение) и Манна-Уитни показало, что студенты-психологи имеют значимо более высокие показатели общего психологического благополучия, личностного роста, самопринятия, позитивных отношений с другими, целей в жизни и принятия риска, чем студенты других специальностей.

На основании полученных результатов сделан вывод о том, что молодые люди большей частью выбирают профессию психолога не из-за низкого уровня психологического благополучия, а скорее благодаря высокой мотивации личностного роста, самопринятию и позитивному отношению к другим людям. Необходимо дальнейшее исследование динамики показателей оптимального функционирования у студентов-психологов в ходе обучения для проверки этого вывода, чтобы выяснить, не связаны ли такие данные с повыше-

нием уровня благополучия в ходе профессионального обучения.

Ключевые слова: психологическое благополучие, жизнестойкость, студенты, студенты-психологи.

Дата отримання статті: 22.06.2018
Дата рекомендації до друку: 11.07.2018
Дата оприлюднення: 02.08.2018